

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

DOORSTROMING VMBO-HAVO 2011- 2012

OVER TOELATINGSBELEID EN
VOORTGANGSNORMEN

Utrecht, oktober 2012

INHOUD

Samenvatting

1 Inleiding 5

- 1.1 Achtergrond 5
- 1.2 Doelstelling 6
- 1.3 Onderzoeksvragen 6
- 1.4 Leeswijzer 6

2 Opzet en uitvoering onderzoek 8

- 2.1 Steekproef en respons 8
- 2.2 Dataverzameling en -analyse 8

3 Resultaten 10

- 3.1 Toelatingsbeleid 10
- 3.2 Aansluitingsbeleid: voorbereiding op overgang naar havo leerjaar 4 14
- 3.3 Bekendmaken van beleid aan leerlingen 15

4 Conclusies 17

- 4.1 Toelatingsbeleid 17
- 4.2 Aansluitingsbeleid: voorbereiding op overgang naar havo leerjaar 4 18
- 4.3 Bekendmaken van beleid aan leerlingen 18
- 4.4 Tot slot 18

Samenvatting

Op verzoek van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft de Inspectie van het Onderwijs onderzoek verricht naar de extra toelatingsvoorwaarden die havo-scholen stellen aan vmbo-gediplomeerden (gemengde/theoretische leerweg). Dit rapport doet verslag van dat onderzoek. De inspectie is nagegaan of havo-scholen in schooljaar 2011/2012 een welomschreven toelatingsbeleid voeren dat tijdig aan vmbo-leerlingen bekend is gemaakt. Daarbij is gekeken of er in het schooljaar 2011/2012 sprake is van een doubleerverbod in havo leerjaar 4 voor vmbo-geslaagden. Vervolgens is bekeken in hoeverre het toelatingsbeleid en de regels over doubleren al overeenkomen met de code die eind 2011 door de VO-raad is vastgesteld. De resultaten van de 36 onderzochte scholen zijn in grote mate representatief voor de situatie omtrent de gestelde toelatingseisen tot leerjaar 4 van havo's in Nederland.

Uit dit onderzoek blijkt dat in schooljaar 2011/2012 de toelatingseisen tot havo leerjaar 4 per school verschillen, zowel wat betreft het aantal eisen dat gesteld is als de inhoud van de eisen. Daarnaast hanteert ongeveer een vijfde van de scholen in schooljaar 2011/2012 een doubleerverbod voor doorgestroomde vmbo-leerlingen in havo 4. Een deel van de scholen geeft aan dat dit verbod in de toekomst niet meer geldt. Desondanks lijkt het erop dat bij een enkele school het doubleerverbod in de toekomst blijft bestaan. Behalve dat het belangrijk is dat een school een welomschreven toelatingsbeleid hanteert, dient dit beleid tijdig bekend te zijn, zodat leerlingen hier rekening mee kunnen houden. Het bekendmaken van het beleid gebeurt door scholen zowel passief door vermelding in de schoolgids en op de website, als actief tijdens een gesprek met de leerling(en) of tijdens een presentatie. Toch hebben veertien van de 36 scholen niets over het toelatingsbeleid vermeld in de schoolgids of op de website.

Tot slot is gekeken of scholen in schooljaar 2011/2012 al handelen in de geest van de toelatingscode van de VO-raad. Hoewel de VO-raadcode nog maar kort van kracht is, geven zo goed als alle scholen aan bekend te zijn met de toelatingscode van de VO-raad. Bij ongeveer de helft van de scholen voldoet het toelatingsbeleid in schooljaar 2011/2012 al aan de toelatingscode van de VO-raad. Van de scholen waarvan het beleid nog niet geheel aansluit, is een gedeelte van plan om het huidige toelatingsbeleid aan te passen. Het is daarom van belang dat de VO-raad nog veel aandacht besteedt aan de monitoring en implementatie van de code.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Sinds 2009 heeft de aansluiting tussen het vmbo en het havo zowel in de Tweede Kamer als in de media aandacht gekregen. De discussie spitste zich toe op de mogelijkheid van het stellen van toelatingseisen door havo-scholen en een doubleerverbod in havo 4 voor leerlingen afkomstig van het vmbo.

Wettelijk gezien zijn leerlingen met een diploma vmbo gemengde of theoretische leerweg (vmbo-(g/)tl) toelaatbaar tot het havo. Echter, alleen het bezit van het vmbo-diploma (gl of tl) wordt door havo-scholen als onvoldoende garantie gezien voor succes in het havo. In oktober 2009 heeft toenmalig staatssecretaris Van Bijsterveldt aangegeven dat scholen voor voortgezet onderwijs (aanvullende) toelatingseisen kunnen stellen aan leerlingen die in hogere leerjaren instromen, mits deze helder en transparant zijn. Van Bijsterveldt heeft op dat moment onderstreept dat de scholen hun toelatingscriteria tijdig bekend moeten maken, zodat leerlingen en ouders weten waar ze aan toe zijn. Daarnaast heeft ze zich kritisch uitgelaten over het zogenoemde doubleerverbod. Dit houdt in dat scholen vmbo-leerlingen toelaten op voorwaarde dat ze niet doubleren in havo 4. Ze heeft de VO-raad begin 2010 gevraagd om hierover in gesprek te gaan met zijn achterban.

De VO-raad bracht in februari 2010 een rapport uit dat een antwoord is van scholen in het voorgezet onderwijs op de discussie over de extra toelatingseisen die havo-scholen stellen aan vmbo-tl-gediplomeerden (VO-raad, 2010). Ongeveer vijfhonderd scholen hebben deelgenomen aan het ledenonderzoek van de VO-raad. Er is geïnventariseerd welke toelatingsvoorwaarden de scholen stellen en waarom ze dat doen. Daarnaast is gekeken in hoeverre de scholen zich kunnen vinden in eventuele afspraken over landelijke toelatingsvoorwaarden.

De VO-raad en de scholen hebben vervolgens gezamenlijk een sectorbrede toelatingscode vmbo-havo opgesteld in samenwerking met het LAKS en ouderorganisaties (VO-raad, 2012). In december 2011 is de code aangenomen door de Algemene Ledenvergadering van de VO-raad en op 1 augustus 2012 is de code ingegaan. Het voornaamste doel van de toelatingscode is het scheppen van eenduidigheid in de aanvullende voorwaarden voor ouders en leerlingen, zodat zij al in een vroeg stadium weten waar ze aan toe zijn. In de code zijn vier grenzen gesteld aan de toelatingseisen:

- Het advies van de vmbo-school moet bij het oordeel betrokken worden.
- Het vereiste gemiddelde eindexamencijfer mag maximaal een 6,8 zijn.
- Havo-scholen zijn verplicht een toelatingsgesprek te voeren.
- Er mag geen doubleerverbod gelden voor leerlingen afkomstig van het vmbo.

Daarnaast zet de code aan tot verbetering van de aansluiting en samenwerking tussen vmbo en havo.

De minister van OCW heeft de Inspectie van het Onderwijs gevraagd om onderzoek te doen naar de extra toelatingsvoorwaarden die havo-scholen stellen aan vmbo-(g/)tl-gediplomeerden. Dit rapport laat zien of scholen in schooljaar 2011/2012 reeds handelen in de geest van de toelatingscode van de VO-raad. Indien daartoe

aanleiding is, kunnen de uitkomsten van het onderzoek leiden tot aanscherping van de wet- en regelgeving omtrent toelatingseisen en doubleren.

1.2 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om na te gaan of havo's in schooljaar 2011/2012 een duidelijk en transparant toelatingsbeleid voeren dat tijdig aan vmbo-leerlingen en hun ouders bekend is gemaakt. Eveneens is gekeken of er in het schooljaar 2011/2012 sprake is van een doubleerverbod in havo leerjaar 4 voor uit het vmbo afkomstige leerlingen. Verder is bekeken in hoeverre het toelatingsbeleid en het doubleerverbod reeds overeenkomen met de code die eind 2011 door de VO-raad is vastgesteld. Ten slotte is geïnventariseerd hoe scholen hun leerlingen inhoudelijk voorbereiden op het havo.

1.3 Onderzoeksvragen

De doelstelling leidt tot de volgende onderzoeksvragen:

Toelatingsbeleid

1. a. Hanteren scholen voor voortgezet onderwijs in het schooljaar 2011/2012 een voor vmbo-leerlingen duidelijk en transparant toelatingsbeleid tot havo leerjaar 4?

b. Hanteren scholen voor voortgezet onderwijs in het schooljaar 2011/2012 hetzelfde toelatingsbeleid voor vmbo-(g/)tl-leerlingen die binnen de eigen scholengemeenschap doorstromen naar havo 4 als voor leerlingen afkomstig van een vmbo-(g/)tl van een andere school?
2. Hanteren scholen voor voortgezet onderwijs verschillende voortgangsnormen voor reguliere havisten en leerlingen die afkomstig zijn van het vmbo? Met andere woorden, bestaat er een doubleerverbod voor doorgestroomde vmbo-leerlingen in havo 4?

Aansluitingsbeleid

3. Welke activiteiten worden door de scholen ondernomen ter voorbereiding op een overgang naar havo leerjaar 4? (Bijvoorbeeld: keuzevoorlichting bij samenstelling vakkenpakket, aanbieden van bijles en dergelijke.)

Bekendmaken van beleid

4. Maken scholen de gehanteerde toelatingscriteria tot havo 4 tijdig bekend aan vmbo-leerlingen, zodat deze leerlingen hier rekening mee kunnen houden als ze hun vmbo-vakkenpakket samenstellen?

De onderzoeksvragen spitsen zich niet geheel toe op de toelatingscode van de VO-raad. Dit was niet mogelijk omdat de inhoud van de code is vastgesteld tijdens de uitvoering van het onderzoek. Om toch volledig aan de doelstelling van dit onderzoek te kunnen voldoen, worden de antwoorden op de onderzoeksvragen getoetst aan de toelatingscode van de VO-raad. Daarnaast zijn de onderzoeksvragen, zo mogelijk, ingedeeld in onderdelen die in de toelatingscode terugkomen.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 van dit rapport wordt de opzet en uitvoering van het onderzoek beschreven: hoe ziet de steekproef eruit en op welke wijze zijn de gegevens verzameld? Hoofdstuk 3 beschrijft de resultaten aan de hand van drie onderwerpen:

toelatingsbeleid, aansluitingsbeleid en bekendmaken van beleid. In het laatste hoofdstuk, de conclusie, wordt antwoord gegeven op de onderzoeksvragen.

2 Opzet en uitvoering onderzoek

2.1 Steekproef en respons

Voor de beantwoording van de onderzoeksvragen is gebruikgemaakt van de steekproef vmbo gemengde/theoretische leerweg (vmbo-gt) die in schooljaar 2011/2012 is onderzocht in het kader van het Onderwijsverslag (OV) van de inspectie. De onderzoeksgroep is beperkt tot de vmbo-(g/)tl-afdelingen van de steekproefscholen die ook een havo-afdeling hebben. In de OV-steekproef 2011/2012 zaten in totaal 25 vmbo-(g/)tl-afdelingen van scholen die ook een havo-afdeling hebben. Deze 25 scholen omvatten 7 procent van het totaal aantal vmbo-(g/)tl-scholen met een havo-afdeling. De OV-steekproef 2011/2012 is aangevuld met een beperkt aantal havo-scholen zonder vmbo-(g/)tl-afdeling. De verwachting is namelijk dat vooral havo/vwo-scholen (zonder vmbo-afdeling) strenge aanvullende eisen hebben voor leerlingen afkomstig uit het vmbo. De steekproeffractie uit de scholen met een havo/vwo-afdeling zonder vmbo-(g/)tl-vestigingen bedraagt 10 procent (n=145), wat neerkomt op vijftien scholen. In totaal kon de onderzoeksgroep uit maximaal veertig te onderzoeken afdelingen bestaan (25 vmbo's met een havo-afdeling en vijftien havo's zonder vmbo-afdeling).

Uiteindelijk zijn er van 36 van de veertig scholen resultaten ontvangen, waarvan 22 havo-scholen met vmbo-tl en veertien havo's zonder vmbo-tl; de respons is 90 procent.

De resultaten van de 36 onderzochte scholen zijn representatief voor de situatie omtrent de doorstroming vmbo-havo in Nederland. Wel is er sprake van een kleine ondervertegenwoordiging van scholen met zowel een vmbo(-gt)- als een havo-afdeling. Daarnaast moet er door de relatief kleine onderzoeksgroep enige marge rondom de gepresenteerde percentages in acht genomen worden.

2.2 Dataverzameling en -analyse

De antwoorden op de onderzoeksvragen zijn verkregen door middel van documentanalyse en gesprekken. Er is gesproken met de decaan of iemand anders die op de hoogte is van het toelatingsbeleid tot havo leerjaar 4. Voor de vmbo-(g/)tl-afdelingen met een havo-afdeling zijn de antwoorden verkregen tijdens een inspectiebezoek in het kader van het Onderwijsverslag. De havo-afdelingen zonder vmbo-(g/)tl zaten in 2011/2012 niet in de OV-steekproef; ze zijn apart bevraagd, tijdens een inspectiebezoek of telefonisch.

Ter voorbereiding op het gesprek met de decaan zijn documenten onderzocht over toelatingsbeleid en doubleerregels in havo leerjaar 4. Documenten zoals schoolgids, schoolplan en website zijn bekeken om te achterhalen of scholen inderdaad duidelijk zijn naar ouders en leerlingen over hun toelatingsbeleid tot havo leerjaar 4. Tijdens de documentanalyse is een checklist ingevuld.

In het gesprek met de decaan of iemand anders die op de hoogte is van het toelatingsbeleid tot havo leerjaar 4 is hoofdzakelijk gevraagd naar het toelatingsbeleid en een mogelijk doubleerverbod. Dit gesprek diende tevens als verificatie van de gevonden antwoorden in de schooldocumenten. Het gesprek is gevoerd aan de hand van een gespreksleidraad.

Bij de analyse waren de antwoorden uit de gespreksleidraad leidend, aangezien de resultaten van de checklist meegenomen zijn bij het invullen van de gespreksleidraad. Van 28 scholen is de checklist binnengekomen en van 36 scholen de gespreksleidraad; van 27 scholen is zowel de checklist als de gespreksleidraad ontvangen. Alle ingevulde formulieren zijn verzameld en verwerkt in datafiles. De data-analyse bestond uit rechte tellingen van zowel de checklist als de gespreksleidraad.

Ten slotte zijn de verkregen resultaten vergeleken met de in augustus 2012 vastgestelde toelatingseisen uit de toelatingscode van de VO-raad; er is gekeken in hoeverre scholen momenteel al voldoen aan de toelatingscode vmbo-havo.

Het aantal scholen dat antwoord heeft gegeven op de vragen is maximaal 36. Dit aantal kan variëren van twintig tot 36. Redenen voor deze variatie zijn dat niet altijd van alle scholen een antwoord bekend is en dat niet alle vragen van toepassing waren voor alle scholen.

3 Resultaten

De resultaten worden in drie paragrafen besproken. Deze paragrafen sluiten aan bij onderwerpen uit de toelatingscode van de VO-raad:

1. Toelatingsbeleid
 - Toelatingseisen
 - Doubleerverbod
2. Aansluitingsbeleid: voorbereiding op overgang naar havo leerjaar 4
3. Bekendmaken van beleid aan leerlingen

In elke paragraaf wordt een vergelijking gemaakt met een onderdeel uit de toelatingscode van de VO-raad dat aansluit bij het thema. In ieder geval komen de vier grenzen aan bod die in de code worden gesteld aan de toelatingseisen, namelijk:

- het advies van de vmbo-school betrekken bij oordeel;
- een 6,8 als maximale eis aan het gemiddelde eindexamencijfer;
- verplicht voeren van een toelatingsgesprek;
- geen doubleerverbod voor leerlingen afkomstig van het vmbo.

Voor de leesbaarheid van dit rapport wordt bij de bespreking van de resultaten gekozen voor de schrijfwijze vmbo-tl, hoewel het gaat om scholen waar mogelijk ook de gemengde leerweg wordt aangeboden of leerlingen die de gemengde leerweg hebben gevolgd.

3.1 Toelatingsbeleid

Het toelatingsbeleid is onderverdeeld in toelatingseisen en doubleerverbod. Aan het eind van de paragraaf wordt een vergelijking gemaakt tussen het toelatingsbeleid van scholen in schooljaar 2011/2012 en de toelatingscode van de VO-raad.

3.1.1 *Toelatingseisen*

Zowel tijdens de documentanalyse als tijdens het gesprek met de decaan is gekeken naar de gestelde toelatingseisen van scholen. Inspecteurs hebben aangegeven of deze eisen in de praktijk overeenkomen met eerder onderzochte documenten. Tot slot is gevraagd of de toelatingseisen hetzelfde zijn voor leerlingen die binnen de eigen scholengemeenschap doorstromen als voor leerlingen afkomstig van een andere school.

Tijdens het gesprek met de decaan is gevraagd naar de toelatingseisen tot havo 4 voor vmbo-tl-geslaagden. In tabel 3.1a is aangegeven welke eisen genoemd zijn; daarbij waren meerdere antwoorden per school mogelijk. Zoals te zien in tabel 3.1a komt de eis aan het totale gemiddelde examenresultaat het meest voor. Andere vaak genoemde eisen zijn het advies vanuit vmbo-tl, de werkhouding en de samenstelling van het vakkenpakket. Onder 'overige eisen' vallen bijvoorbeeld een intakegesprek, weinig ongeoorloofd verzuim op de vorige school en het volgen van een instroommodule. De scholen laten een grote verscheidenheid zien in combinaties van onderdelen die opgenomen zijn in hun toelatingsbeleid.

Tabel 3.1a Onderdelen die in het toelatingsbeleid tot havo 4 voor vmbo-tl-geslaagden naar voren komen, in aantallen en percentages (n=36)

	n	%
Het totale gemiddelde examenresultaat	30	83%
De examenresultaten in de kernvakken (Nederlands, Engels, wiskunde)	16	44%
De examenresultaten in specifieke vakken, niet zijnde de kernvakken	7	19%
Geen onvoldoendes op de examenvakken	7	19%
De samenstelling van het vakkenpakket	18	50%
Doublure	11	31%
Werkhouding (motivatie, doorzettingsvermogen e.d.)	20	56%
Advies vanuit vmbo-tl	21	58%
Bijscholingscursus	8	22%
Overige eisen, namelijk ...	15	42%

Door 27 van de 30 scholen die aangeven dat ze eisen stellen aan het gemiddeld examenresultaat, zijn die eisen gespecificeerd (zie tabel 3.1b). Hieruit blijkt dat de meest gestelde eisen minimaal een 6,5 en een 7,0 zijn. Er blijkt niet zozeer verschil te zijn in de eisen die havo's met of zonder vmbo-tl stellen.

Tabel 3.1b Het totale gemiddelde examenresultaat (n=27)

	n
6,0	1
6,5	10
6,7	2
6,8	5
7,0	9

Wanneer de toelatingseisen tijdens de documentanalyse in documenten gevonden zijn, is aangegeven of uit het gesprek dezelfde eisen naar voren zijn gekomen. Bij een kwart van de 28 scholen waar toelatingseisen in documenten gevonden zijn, blijken er in de praktijk meer eisen te zijn dan uit de documenten blijkt (zie tabel 3.1c). Hiervoor worden verschillende redenen gegeven. Bij één school blijkt uit het gesprek dat leerlingen afkomstig van vmbo-tl niet mogen blijven zitten in 4 havo, terwijl dit in de documenten niet naar voren komt. Bij drie scholen is inmiddels nieuw beleid in de maak. Daarnaast is bij twee scholen geen informatie over dit onderwerp te vinden op de website of in de schoolgids. Bij één school is geen reden opgegeven.

Tabel 3.1c Komen uit het gesprek dezelfde toelatingseisen naar voren als in de documenten genoemd? (n=28)

	n
Ja, praktijk en document komen overeen	21
Nee, er blijken in de praktijk meer eisen te zijn dan uit de documenten blijkt	7
Totaal	28

Eveneens is gekeken of scholen in schooljaar 2011/2012 hetzelfde toelatingsbeleid hanteren voor zowel vmbo-tl-leerlingen die binnen de eigen scholengemeenschap doorstromen naar havo 4, als voor leerlingen afkomstig van een vmbo-tl van een andere school. Van 21 scholen met een vmbo-tl binnen de scholengemeenschap

bleek driekwart hetzelfde beleid te hanteren en een kwart onderscheid te maken tussen leerlingen van binnen en buiten de eigen scholengemeenschap.

Het verschil in eisen zit op twee scholen in het gemiddelde examenresultaat. Bij een van deze scholen houdt de eis in dat het gemiddelde examenresultaat een 7,0 is, omdat leerlingen 'van buiten' onbekend zijn en informatie over deze leerlingen niet identiek is aan informatie over 'eigen' leerlingen. Bij een andere school zit het verschil in beleid in de motivatie van de leerling voor het type onderwijs dat op de school wordt aangeboden. Hiervoor wordt een uitvoeriger toelatingsgesprek gevoerd. De andere twee scholen geven aan dat leerlingen afkomstig van buiten de eigen scholengemeenschap bijscholing moeten volgen.

3.1.2 *Doubleerverbod*

Tijdens het gesprek met de decaan is gekeken naar de doubleerregels in havo 4. Aan de decaan is gevraagd of er verschillende voortgangsnormen in havo leerjaar 4 gelden voor reguliere havisten en leerlingen afkomstig van het vmbo. Wanneer een school een doubleerverbod hanteert, is gevraagd naar het waarom.

Uit de gesprekken met de decanen komt naar voren dat zeven van de 36 scholen (19 procent) in schooljaar 2011/2012 verschillende voortgangsnormen hanteren in leerjaar 4 voor enerzijds de reguliere havisten en anderzijds de leerlingen afkomstig van het vmbo. 78 procent hanteert dezelfde voortgangsnormen en van 3 procent is niet bekend of ze dezelfde normen hanteren. Het verschil zit in het doubleerverbod dat (nu nog) geldt voor leerlingen afkomstig van het vmbo. Twee scholen geven aan dat het doubleerverbod in schooljaar 2012/2013 niet meer gaat gelden. Daarnaast geeft één school aan dat de doublureregels in het schooljaar daarna aangepast gaat worden. Ook geeft één school aan dat als de doublureregels wordt afgeschaft, de toelatingssnorm voor de behaalde vakken omhoog zal gaan. Bij de andere drie scholen is het onduidelijk of ze het doubleerverbod gaan aanpassen. Er is op dit vlak geen verschil tussen havo's met en zonder vmbo.

Vergelijking toelatingsbeleid met toelatingscode VO-raad

In de toelatingscode van de VO-raad zijn, zoals vermeld, vier grenzen aan de te stellen eisen opgenomen. Drie daarvan vallen onder toelatingseisen en één onder de voortgangsnormen.

De grenzen die behoren bij de toelatingseisen zijn:

- het advies van de vmbo-school betrekken bij oordeel;
- een 6,8 als maximale eis aan het gemiddelde eindexamencijfer;
- verplicht voeren van een toelatingssprek.

De grens die behoort bij het doubleerverbod is:

- geen doubleerverbod voor leerlingen afkomstig van het vmbo.

Wanneer bovenstaande resultaten – namelijk de toelatingseisen die gelden in schooljaar 2011/2012 – worden vergeleken met de toelatingscode die per 1 augustus 2012 van kracht is, dan blijkt dat 21 van de 36 scholen (58 procent) het advies vanuit vmbo-tl betreft in het oordeel (zie tabel 3.1a). Hierin zit geen verschil wat betreft havo's met en zonder vmbo. Daarnaast hanteert 67 procent van de 27 scholen die aangeven wat hun exameneis is, een maximale eis van 6,8 aan het totale gemiddelde examenresultaat (zie tabel 3.1b). De overige 33 procent hanteert een gemiddelde eis die hoger ligt dan 6,8.

In dit onderzoek komt niet naar voren hoeveel scholen een toelatingsgesprek voeren. Doordat de code tijdens de uitvoering van het onderzoek nog niet vaststond, is niet expliciet gevraagd naar het voeren van een toelatingsgesprek.

In de toelatingscode is opgenomen dat havo-scholen dezelfde regels over doubleren hanteren voor leerlingen afkomstig uit het vmbo als voor leerlingen afkomstig van havo leerjaar 3. De resultaten laten zien dat zeven van de 36 scholen in schooljaar 2011/2012 een doubleerverbod hanteren. Daarvan geven vier scholen aan dat ze de eis gaan aanpassen (of versoepelen) naar aanleiding van de toelatingscode van de VO-raad. Van de overige drie is nog onduidelijk of ze hun beleid gaan aanpassen.

Aan de decaan van elke school zijn ook enkele vragen gesteld over de toelatingscode van de VO-raad zelf. Zo goed als alle scholen (34 van de 36) zijn bekend met deze toelatingscode. Een groot gedeelte van deze scholen, namelijk 23 (68 procent), is van plan om het huidige toelatingsbeleid aan te passen naar aanleiding van de toelatingscode. Zes scholen (18 procent) zeggen het beleid niet aan te passen en bij vijf scholen (15 procent) is aanpassing niet nodig omdat het huidige toelatingsbeleid al aansluit bij de toelatingscode.

In totaal gaven twintig decanen aan wat ze willen aanpassen. Zoals te zien in tabel 3.1d betreft de aanpassing voornamelijk de eis aan het gemiddelde eindexamencijfer van maximaal een 6,8 en het doubleerverbod.

Tabel 3.1d Aanpassingen die scholen denken te gaan maken naar aanleiding van invoering van de toelatingscode van de VO-raad (n=20)

	n
We gaan een toelatingsgesprek voeren met de potentiële leerling waarin de toelatingseisen, het advies van de vmbo-school en de motivatie worden besproken.	4
We gaan het advies van de vmbo-school betrekken in ons oordeel.	3
Onze eis aan het gemiddeld eindexamencijfer wordt maximaal een 6,8.	15
We gaan dezelfde regels hanteren over doubleren voor leerlingen afkomstig uit het vmbo als voor leerlingen afkomstig uit 3 havo.	9
Anders, namelijk ...	1

Toch zijn er ook een aantal scholen die aangeven vast te blijven houden aan het eigen beleid. Redenen hiervoor zijn:

- De school heeft een sterke voorkeur voor eigen beleid.
- De school gaat pragmatisch met de toelatingscode om.
- De school vindt 'Je mag niet blijven zitten in 4 havo na doorstroom vmbo-tl' een goede indicator die aangeeft of een leerling het niveau aankan.
- Het huidige beleid van de school is succesvol.

Tabel 3.1e geeft samenvattend weer hoeveel scholen in schooljaar 2011/2012 voldoen aan de afzonderlijke eisen die in de toelatingscode van de VO-raad zijn opgenomen. Daarnaast is aangegeven hoeveel scholen er naar verwachting aan deze eisen zullen voldoen, aangezien ze hebben aangegeven dat ze van plan zijn om deze aanpassingen te gaan maken. Het verplicht voeren van een toelatingsgesprek is buiten beschouwing gelaten, aangezien hier niet expliciet naar gevraagd is. Wanneer in de onderstaande tekst over alle criteria gesproken wordt verwijzen we (door het buiten beschouwing laten van het toelatingsgesprek) naar drie van de vier criteria. Bij de eis aan het gemiddeld examencijfer zijn alleen de scholen die een 7,0 hanteren aangemerkt als 'niet voldoen aan de code'. Uit tabel 3.1e blijkt dat zestien

van de 36 scholen in schooljaar 2011/2012 aan alle criteria uit het de toelatingscode van de VO-raad voldoen. Daarnaast voldoen twaalf scholen (33 procent) aan drie van de vier criteria, vijf scholen (14 procent) aan twee criteria en drie scholen (8 procent) aan geen van de genoemde criteria uit de toelatingscode. Scholen hebben ook aangegeven welke aanpassingen ze denken te gaan maken. Na deze aanpassingen voldoen 22 van de 36 scholen aan het totale toelatingsbeleid.

Tabel 3.1e Aantal en percentage scholen dat voldoet of gaat voldoen aan de afzonderlijke en het totaal aantal eisen uit de toelatingscode van de VO-raad (n=36)

	Schooljaar 2011/2012		Na verwachte aanpassing	
	n	%	n	%
Advies van de vmbo-school betrekken bij oordeel	21	58	25	69
Maximaal een 6,8 als eis aan het gemiddeld eindexamencijfer	27	75	30	83
Geen doubleerverbod	29	81	33	92
Scholen die aan alle bovenstaande criteria voldoen*	16	44	22	61

* Het toelatingsgesprek is buiten beschouwing is gelaten. Bij de berekening is als uitgangspunt genomen dat alle scholen hieraan voldoen.

3.2 Aansluitingsbeleid: voorbereiding op overgang naar havo leerjaar 4

Naast het toelatingsbeleid is gekeken of en hoe scholen vmbo-tl-geslaagden inhoudelijk voorbereiden op een overgang naar havo leerjaar 4.

Bijna alle scholen ondernemen activiteiten om leerlingen voor te bereiden op een overgang van vmbo-tl naar havo leerjaar 4; gemiddeld worden per school drie activiteiten ondernomen. De meest genoemde activiteiten zijn: extra leerstof om vakinhoudelijke leemtes te vullen, algemene voorlichting en keuzevoorlichting bij het samenstellen van het vakkenpakket (zie tabel 3.2a). Activiteiten genoemd bij 'Anders, namelijk' zijn onder andere: aparte mentoren voor instromende leerlingen, profielavond voor ouders en leerlingen vmbo-tl en het bieden van extra vakken.

Tabel 3.2a Ondernomen activiteiten ter voorbereiding op de overgang naar havo leerjaar 4 (n=36)

	n	%
'Reparatieprogramma', bijscholingscursus	15	42%
Extra leerstof om vakinhoudelijke leemtes op te vullen	21	58%
Programmatische aansluiting	10	28%
Extra studiebegeleiding	5	14%
Extra aandacht in plusuur, excellentklas vmbo-tl	5	14%
Mogelijkheid tot bijles	6	17%
Keuzevoorlichting bij samenstellen van het vakkenpakket	19	53%
Voorlichting algemeen (vooraf of bij aanvang)	20	56%
Voorbereiden in de lessen op andere manier van werken	5	14%
Anders, namelijk ...	7	19%
Geen speciale activiteiten	4	11%

Vergelijking voorbereiding op overgang met toelatingscode VO-raad

Behalve voor het toelatingsbeleid is in de toelatingscode aandacht voor het aansluitingsbeleid. In de toelatingscode staat onder 'aansluitingsbeleid' vermeld dat

vmbo- en havo-scholen daar waar nodig extra inhoudelijke ondersteuning bieden aan vmbo-leerlingen die doorstromen naar havo leerjaar 4.

Uit bovenstaande resultaten valt op te maken dat, op enkele uitzonderingen na, alle scholen activiteiten ondernemen ter voorbereiding op een overgang van vmbo-tl naar havo leerjaar 4.

3.3 Bekendmaken van beleid aan leerlingen

Behalve dat het belangrijk is dat scholen een welomschreven toelatingsbeleid hanteren, dient dit beleid tijdig bekend te zijn, zodat leerlingen hier in een vroeg stadium rekening mee kunnen houden. Ze kunnen dan bijvoorbeeld de samenstelling van hun vakkenpakket hierop aanpassen. Zowel tijdens de documentanalyse als tijdens het gesprek met de decaan is gekeken naar het bekendmaken van beleid aan leerlingen (en ouders). Tijdens de documentanalyse is nagegaan of en waar toelatingseisen en een mogelijk doubleerverbod te vinden zijn. Daarnaast is aangegeven of de informatie binnen enkele muisklikken (na ongeveer vijf minuten) te vinden was. Tijdens het gesprek op havo-scholen met vmbo is gevraagd wanneer ze hun leerlingen voor het eerst attenderen op de gehanteerde toelatingseisen. Tevens is op havo-scholen met en zonder vmbo gevraagd hoe ze deze informatie presenteren.

Tijdens de documentanalyse is gebleken dat van elf van de 28 scholen waarvan de checklist is ingevuld, de informatie over toelatingseisen niet te vinden is in de schoolgids of op de website. Informatie over een mogelijk doubleerverbod is bij dertien van de 28 scholen niet eenvoudig te vinden in de beschikbare documenten. Bij de overige scholen is de informatie over toelatingsbeleid doorgaans binnen enkele muisklikken te vinden. Deze resultaten gelden zowel voor havo's binnen een brede scholengemeenschap als voor havo's zonder vmbo.

Op havo's met vmbo-tl is aan de decaan gevraagd op welk moment vmbo-leerlingen voor het eerst geattendeerd worden op de toelatingseisen tot havo leerjaar 4. In tabel 3.3a is te zien dat leerlingen voornamelijk bekend raken met de toelatingseisen tot havo leerjaar 4 bij de samenstelling van een vakkenpakket. Het gegeven antwoord bij 'Anders, namelijk' is 'in leerjaar 4'.

Tabel 3.3a Moment waarop vmbo-leerlingen voor het eerst worden geattendeerd op de gehanteerde toelatingseisen tot havo leerjaar 4 (n=21, havo's met vmbo-tl)

	n
In de onderbouw wordt hier aandacht aan besteed.	5
Bij de samenstelling van een vakkenpakket wordt hier aandacht aan besteed.	8
Bij de overgang van leerjaar 2 naar leerjaar 3.	3
Bij de overgang van leerjaar 3 naar leerjaar 4.	3
Anders, namelijk ...	1
Hier worden leerlingen niet actief op geattendeerd.	1

Tabel 3.3b laat zien dat de informatie voornamelijk via een mondelinge toelichting, via de website of tijdens een presentatie bekend wordt gemaakt of in de schoolgids te vinden is. Bij 'Anders, namelijk' worden zaken genoemd als: in de les, in een gesprek over het profiel, in een aparte brochure/informatieboekje of tijdens voorlichting. Bij deze vraag waren meerdere antwoorden per school mogelijk.

Tabel 3.3b Manier waarop informatie over het toelatingsbeleid tot havo 4 bekendgemaakt wordt aan de vmbo-tl-leerlingen (n=36, havo's met en zonder vmbo)

	n	%
Schoolgids	15	42%
Schoolplan	1	3%
Website	17	47%
Losse brief (of iets dergelijks)	9	25%
Mondelinge toelichting, bijv. tijdens een gesprek met de leerling	23	64%
Tijdens een presentatie	16	44%
Anders, namelijk ...	12	33%

Vergelijking bekendmaking eisen met toelatingscode VO-raad

In de toelatingscode is opgenomen dat havo-scholen op hun website behoren te vermelden of en zo ja welk toelatingsbeleid en welke toelatingsprocedure ze hanteren. Ze dienen dit actief naar ouders en leerlingen te communiceren.

Uit bovenstaande is op te maken dat niet van alle scholen de informatie over toelatingseisen en doubleren binnen enkele muisklikken te vinden is in de schoolgids of op de website. Uit het gesprek met de decaan van havo-scholen met vmbo komt naar voren dat deze scholen hun leerlingen op verschillende tijdstippen bekendmaken met de toelatingseisen tot havo leerjaar 4. Ze doen dit voornamelijk bij de samenstelling van het vakkenpakket. Het bekendmaken van het beleid gebeurt passief door vermelding in de schoolgids en op de website, maar ook actief tijdens een gesprek met de leerlingen of tijdens een presentatie. Toch zijn er ook scholen waar de informatie niet in de schoolgids of op de website te vinden is.

4 Conclusies

In dit hoofdstuk wordt op basis van de resultaten kort een antwoord geformuleerd op de onderzoeksvragen.

4.1 Toelatingsbeleid

1. *a. Hanteren scholen voor voortgezet onderwijs in het schooljaar 2011/2012 een voor vmbo-leerlingen duidelijk en transparant toelatingsbeleid tot havo leerjaar 4?*

De toelatingseisen tot havo leerjaar 4 verschillen per school, zowel wat betreft het aantal eisen dat gesteld is als de inhoud van de eisen. Zo ligt in schooljaar 2011/2012 de eis voor het totale gemiddelde examenresultaat tussen de 6,0 en 7,0. Daarnaast blijkt bij meer dan tien scholen de informatie over toelatingseisen niet binnen vijf minuten te vinden op de website of in de schoolgids. Bij zeven van de onderzochte scholen blijkt dat er in de praktijk meer eisen zijn dan uit documenten is gebleken. Redenen hiervoor zijn: inmiddels nieuw beleid in de maak, geen informatie op de website of in de schoolgids, of extra eisen die niet genoemd zijn in documenten.

Er zijn niet zozeer verschillen gevonden tussen havo's met en zonder vmbo-afdeling.

In vergelijking met de toelatingscode vmbo-havo voldoet ongeveer de helft van de onderzochte scholen in schooljaar 2011/2012 aan de daarin gestelde toelatingseisen. Daarnaast blijkt dat in het schooljaar 2011/2012 informatie niet altijd eenvoudig te vinden is, het beleid niet altijd aansluit bij de praktijk en de scholen sterk kunnen verschillen als het gaat om toelatingseisen. Gesteld kan worden dat in schooljaar 2011/2012 lang niet alle scholen voor voortgezet onderwijs een duidelijk en transparant toelatingsbeleid hanteren.

1. *b. Hanteren scholen voor voortgezet onderwijs in het schooljaar 2011/2012 hetzelfde toelatingsbeleid voor zowel vmbo-(g/)tl-leerlingen die binnen de eigen scholengemeenschap doorstromen naar havo 4 als voor leerlingen afkomstig van een vmbo-(g/)tl van een andere school?*

In schooljaar 2011/2012 geldt bij vijf van de 21 scholen (24 procent) een verschillend toelatingsbeleid voor leerlingen die binnen de eigen scholengemeenschap doorstromen en voor leerlingen afkomstig van een vmbo-(g/)tl-afdeling van een andere school. Het verschil in eisen zit in verplichte bijscholing voor 'instromers', een uitvoeriger toelatingsgesprek of een extra toelatingseis voor het gemiddelde examenresultaat.

2. *Hanteren scholen voor voortgezet onderwijs verschillende voortgangsnormen voor reguliere havisten en leerlingen die afkomstig zijn van het vmbo? Met andere woorden, bestaat er een doubleerverbod voor doorgestroomde vmbo-leerlingen in havo 4?*

Ongeveer een vijfde van de havo's hanteert in schooljaar 2011/2012 verschillende voortgangsnormen in leerjaar 4 voor reguliere havisten en leerlingen afkomstig van het vmbo. Het verschil zit in het doubleerverbod dat (nu nog) geldt voor leerlingen afkomstig van het vmbo. Een deel van deze scholen geeft aan dat het doubleerverbod in schooljaar 2012/2013 niet meer gaat gelden. Desondanks lijkt het erop dat bij drie van de 36 scholen het doubleerverbod in de toekomst blijft

gelden. Deze scholen geven aan dat ze tevreden zijn over het beleid dat ze nu voeren.

Het lijkt erop dat het overgrote deel van de scholen in schooljaar 2011/2012 geen doublureverbod (meer) hanteert voor doorgestroomde vmbo-leerlingen in havo 4. Doordat enkele scholen een doublureverbod hanteren en het onduidelijk is of ze dit gaan aanpassen, blijft het belangrijk hier waakzaam op te zijn. Het is namelijk niet wenselijk dat havo-scholen andere doublureregels hanteren voor leerlingen afkomstig uit het vmbo dan voor leerlingen afkomstig uit havo 3.

4.2 Aansluitingsbeleid: voorbereiding op overgang naar havo leerjaar 4

3. *Welke activiteiten worden door de scholen ondernomen ter voorbereiding op een overgang naar havo leerjaar 4?*

Bijna alle onderzochte havo-scholen ondernemen activiteiten ter voorbereiding op een overgang van vmbo-(g/)tl naar havo leerjaar 4. De meest genoemde activiteiten zijn: extra leerstof om vakinhoudelijke leemtes te vullen, algemene voorlichting en keuzevoorlichting bij het samenstellen van het vakkenpakket.

Bovenstaande laat zien dat bijna alle scholen zich op de een of andere manier inhoudelijk actief bezighouden met de aansluiting tussen vmbo en havo.

4.3 Bekendmaken van beleid aan leerlingen

4. *Maken scholen de gehanteerde toelatingscriteria tot havo 4 tijdig bekend aan vmbo-leerlingen, zodat deze leerlingen hier rekening mee kunnen houden als ze hun vmbo-vakkenpakket samenstellen?*

Havo-scholen met vmbo maken op verschillende tijdstippen voor het eerst aan leerlingen bekend wat de toelatingseisen zijn tot havo leerjaar 4. De meeste scholen doen dit bij de samenstelling van een vakkenpakket. Er zijn echter ook scholen die hun leerlingen pas voor het eerst bij de overgang van leerjaar 3 naar 4 of helemaal niet actief bekend maken met het gehanteerde toelatingsbeleid.

Het bekendmaken van het beleid gebeurt zowel passief door vermelding in de schoolgids en op de website, als actief tijdens een gesprek met de leerling(en) of tijdens een presentatie. Toch hebben dertien van de 36 scholen het toelatingsbeleid met de daarbij behorende toelatingseisen (en ook de voortgangsnormen) niet vermeld in de schoolgids of op de website. Doordat het toelatingsbeleid niet bij alle scholen te vinden is in de schoolgids of op de website en leerlingen hier niet altijd vroegtijdig op geattendeerd worden, hoeven de toelatingscriteria niet altijd tijdig bekend te zijn bij vmbo-leerlingen.

4.4 Tot slot

Zo goed als alle scholen zijn bekend met de toelatingscode van de VO-raad. Bij ongeveer de helft van de scholen voldoet het toelatingsbeleid in schooljaar 2011/2012 al aan de toelatingscode. Van de scholen waarvan het beleid nog niet aansluit is ongeveer twee derde van plan om het huidige toelatingsbeleid aan te passen. Toch zijn er ook een aantal scholen die aangeven te willen blijven vasthouden aan het eigen beleid.

In schooljaar 2011/2012 voldoen nog niet alle scholen aan de toelatingscode. Daarnaast is het toelatingsbeleid niet altijd eenvoudig te vinden op de website of in de schoolgids. Dit is gezien het moment van de uitvoering van het onderzoek niet

geheel onverwacht. Een groot gedeelte van de onderzochte scholen geeft echter aan de huidige eisen aan te passen naar aanleiding van de code. Het lijkt er dus op dat het toelatingsbeleid van scholen in de toekomst homogener gaat worden. Mede daardoor zal het toelatingsbeleid eenduidiger en transparanter worden naar ouders en leerlingen toe.

LITERATUUR

VO-raad (2010). *Advies verbetering aansluiting vmbo-tl op havo en mbo*. Utrecht: VO-raad.

VO-raad (2012). *Toelatingscode overstap van vmbo naar havo*. Utrecht: VO-raad.

Colofon

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730 | 3500 GS Utrecht
www.onderwijsinspectie.nl

2012-29 | gratis
ISBN: 978-90-8503-297-7

Een exemplaar van deze publicatie is te downloaden vanaf de website van de Inspectie van het Onderwijs: www.onderwijsinspectie.nl.

© Inspectie van het Onderwijs | oktober 2012